

ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ ΣΤΟ ΑΣΤΥ

ΚΑΜΠΑΝΤΑΗΣ Σ.¹, και ΚΑΡΙΜΑΛΗ Α.¹

¹ 4^ο Δημοτικό Σχολείο Αιγάλεω, Γ' Πρωτοβάθμια Δ/ση Εκπαίδευσης Αθήνας
e-mail: kampantais@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μέσα από το ΠΠΕ «Τα πουλιά επιστρέφουν στο άστυ» προσπαθήσαμε να εντάξουμε τους μαθητές/τριες της ΣΤ τάξης του 4^{ου} ΔΣ Αιγάλεω, στο κόσμο των φτερωτών φίλων που ζουν δίπλα μας. Με δημιουργικές ασκήσεις και εργασίες πεδίου, προσπαθήσαμε να καταλάβουμε από κοινού τις ανάγκες και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα πουλιά στην πόλη, προτείναμε και υλοποιήσαμε λύσεις (Φλογαίτη Ε., 1993) για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους. Γνωρίσαμε και συγκρίναμε το περιβάλλον της πόλης με άλλα γετονικά μας οικοσυστήματα. Τα πουλιά σύντομα αποτέλεσαν για όλους μας πηγή καλλιτεχνικής και δημιουργικής έμπνευσης. Μας οδήγησαν να ξεπεράσουμε τη συνηθισμένη οπτική μας και να κοιτάζουμε ψηλά!

KAMPANTAIS S., and KARIMALI A.

e-mail: kampantais@yahoo.gr

ABSTRACT

Through the Environmental Education Program “Birds are returning back to city”, we tried to isolate the students of the 6th class of the 4th Elementary school of Egaleo, into the world of our feathery friends who live just beside us. Creative exercises and ground projects were the elements through which, we tried to understand the needs and the difficulties that birds are facing into the city. We suggested and brought into effect solutions in order to improve their survival circumstances. We met and compare the environment of the city with other contiguous ecosystems. Very quickly birds became-for all of us- source of creative inspiration. They helped us to exceed our usual viewpoint and look much more higher.

Λέξεις Κλειδιά: Πουλιά, πόλη, διαθεματικότητα, σχολική αυλή, εργασίες πεδίου, δραστηριότητες

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Τα πουλιά αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι της φύσης το οποίο απαντάται σε όλες τις περιοχές της πατρίδας μας και είναι άμεσα και στενά συνδεδεμένο με το περιβάλλον, ενώ συχνά αποτελούν δείκτη της κατάστασης των περιοχών που διαβιούν.

Ταυτόχρονα, μέσα στο αστικό περιβάλλον είναι μια νότα «άγριας ζωής» στη γενικότερη υποβάθμιση.

Οι κύριοι λόγοι που μας ώθησαν στην επιλογή του θέματος ήταν οι εξής:

- Το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών για τα πουλιά, και
- οι τεράστιες δυνατότητες διασύνδεσης του θέματος με το αναλυτικό πρόγραμμα, τα διάφορα γνωστικά αντικείμενα (Γλώσσα, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Λαογραφία, Ιστορία, Θρησκευτικά, Φυσικές Επιστήμες κ.λ.π.).

Σύντομα καταλάβαμε, ότι οι φερωτοί φίλοι θα ήταν μια ευκαιρία, ώστε να περιπλανηθούμε στην πόλη και τη γειτονιά μας και να αφουγκραστούμε τα προβλήματά της μέσα από το δικό τους κελήδισμα.

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι στόχοι που θέσαμε στο ΠΠΕ διακρίνονται σε :

Γνωστικούς

- Να γνωρίσουν τα διάφορα είδη των πουλιών και τους αντίστοιχους βιότοπους
- Να κατανοήσουν την αλληλεπίδραση του φυσικού περιβάλλοντος (ορνιθοπανίδας & βιότοπων) και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.
- Να συνειδητοποιήσουν τους κινδύνους και τις απειλές που διατρέχουν τα πουλιά.
- Να γνωρίσουν τη γεωγραφική διαμόρφωση μιας αστικής περιοχής (δρόμοι, οικοδομήματα, αστική χλωρίδα και πανίδα) και να συγκρίνουν με ποιο τρόπο επιδρούν διαφορετικά οικοσυστήματα στην ορνιθοπανίδα.
- Να καλλιεργήσουν τη γεωγραφική τους αντίληψη και να γίνουν ικανοί να εντάσσουν το χώρο και τα γεγονότα σε ευρύτερα σύνολα σχέσεων.
- Να εντοπίσουν και να αξιολογήσουν τη συμβολική σημασία της φύσης και συγκεκριμένα των πουλιών στη λαϊκή παράδοση και τη σύγχρονη τέχνη.
- Να παρατηρήσουν την ανατομία των πουλιών, να πειραματιστούν πάνω στην πτητική ικανότητα των πτηνών, να τη συνδέσουν με τους νόμους της φυσικής (δυν. άνοση, βαρύτητα κλπ), να συσχετίσουν τα παραπάνω με σύγχρονες εφαρμογές του ανθρώπου (αεροπλάνο κλπ).

Συναισθηματικούς

- Να αναπτύξουν στάσεις σεβασμού προς τα πτηνά και το περιβάλλον στο οποίο διαβιούν.
- Να αναπτύξουν ενδιαφέροντα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πτηνών στο άμεσο περιβάλλον τους.
- Να κατανοήσουν την αξία της προσωπικής συμμετοχής και ευθύνης στην προστασία της ορνιθοπανίδας.

Ψυχοκινητικούς

- Να δώσει τη δυνατότητα στους μαθητές να αποκτήσουν ικανότητες και δεξιότητες για την αναζήτηση πληροφοριών μέσα από την βιβλιογραφία, τη χρήση Η/Υ και το διαδίκτυο.
- Να καταστούν ικανοί στον χειρισμό οργάνων και εργαλείων.
- Να κατασκευάζουν φωλιές και χώρους σίτισης πουλιών και να τους διατηρούν σε καλή κατάσταση.
- Να εκφραστούν καλλιτεχνικά μέσα από το θεατρικό παιχνίδι και τα εικαστικά.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Τις μεθόδους υλοποίησης του προγράμματος μπορούμε να τις διακρίνουμε στις εξής κατηγορίες:

✓ **Μεθοδολογία προσέγγισης στη σχολική τάξη:**

Ακολουθήσαμε μια μαθητοκεντρική και ομαδοσυνεργατική μεθοδολογία δημιουργώντας ταυτόχρονα τις συνθήκες ώστε τα παιδιά να ανακαλύπτουν, όσο ήταν δυνατό κάθε φορά, τους επιδιωκόμενους στόχους σε ένα κλίμα ευχάριστο και όσο το δυνατό πιο δημιουργικό (Φλουρής, Γ. 2000). Βασικά μεθοδολογικά εργαλεία μας πέρα από την έρευνα, τη συλλογή πληροφοριών και την παρατήρηση ήταν το παιχνίδι και η ανατροπή των ορίων του μαθήματος (Frey, 1986, Χρυσοφίδης Κ., 1994). Έτσι συχνά το διάλειμμα ή η ώρα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (πέραν του ωραρίου) αποτελούσε το πιο γόνιμο κομμάτι. (βλ. Φωτογραφία 1.)

Φωτογραφία 1. Βιβλία, έντυπα δραστηριότητες που προετοιμάστηκαν ή χρησιμοποιήθηκαν στη σχολική τάξη ειδικά για το ΠΠΕ

✓ **Μεθοδολογία προσέγγισης θέματος**

Το θέμα των πουλιών της πόλης προσεγγίστηκε σκόπιμα διαθεματικά. Δεν υπήρχε γνωστικό αντικείμενο που να μην πρόσφερε τεράστιες ευκαιρίες για μια νέα προσέγγιση των προαναφερθέντων στόχων.

Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η μεθοδολογία του θέματος ήταν σπειροειδής, με την έννοια ότι ξεκινούσε από το άμεσο και γνωστό στους μαθητές και σταδιακά επέκτεινε κάθε φορά σε περαιτέρω γνώσεις. Με την ίδια λογική, αρχικά προσεγγίσαμε τη γειτονιά για να επεκταθούμε στο αστικό περιβάλλον και στη συνέχεια στο περιαστικό (θάλασσα, δάσος, υγρότοποι) και τέλος στη σύγκριση με ένα μη αστικό χώρο (λίμνη Στυμφαλία)

✓ **Μεθοδολογία προσέγγισης εκτός σχολικής τάξης**

Ο προσανατολισμός των σχολικών επισκέψεων στο θέμα του ΠΠΕ είχε ως αποτέλεσμα να εργαστούμε ιδιαίτερα, ώστε αυτές να αποτελέσουν, όσο ήταν δυνατό πρώτης τάξεως ευκαιρίες βιωματικής προσέγγισης. Με καλά σχεδιασμένες εργασίες πεδίου, με χαρακτήρα ομαδικό και με εργαλεία την παρατήρηση, τη συλλογή δεδομένων, τη συζήτηση και τη διεξαγωγή συμπερασμάτων.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι εκπαιδευτικές μας δραστηριότητες διακρίνονται σε δύο κατηγορίες : Πρώτον σε δραστηριότητες που έλαβαν χώρα μέσα στο σχολείο και κυρίως στη σχολική αίθουσα και δεύτερον σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες πεδίου. Είναι λογικό, ότι ανάμεσα στις δύο κατηγορίες, δεν υπάρχουν στεγανά αλλά λειτουργούν συμπληρωματικά.

Οι δραστηριότητες που διενεργήθηκαν εκτός σχολικού χώρου ήταν:

1. Μουσείο Γουλανδρή, Νοέμβριος 2004. Οι μαθητές/τριες μέσα από ειδικά διαμορφωμένες δραστηριότητες ασχολήθηκαν με την ειδική βιτρίνα με τα πουλιά. Παρατήρησαν,

συνέκριναν, συνέθεσαν, παρουσίασαν και συζήτησαν για την προσαρμογή των πουλιών στους διαφορετικούς βιότοπους διαμονής τους.

2. Μουσείο Μπενάκη, Ιανουάριος 2005. Στην αίθουσα των κειμηλίων της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας οι μαθητές προσέγγισαν και αποτύπωσαν το συμβολικό χαρακτήρα των πουλιών στη λαϊκή παράδοση και συνείδηση.
3. Χελιδονίσματα, Με τη συμμετοχή στα Χελιδονίσματα της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρίας (ΕΟΕ) οι μαθητές κατασκεύασαν πήλινες χελιδονοφωλιές, έμαθαν για τη μετανάστευση, ενώ ταυτόχρονα παρατήρησαν την ορνιθοπανίδα ενός μεγάλου αστικού πάρκου (πάρκο Αντ.Τρίτσης). Σε συζήτηση με τον υπεύθυνο των καταστημάτων βιολογικών προϊόντων, επέκτειναν τις γνώσεις τους αναφορικά με τη σημασία της απουσίας εντομοκτόνων και φυτοφαρμάκων στη γεωργία για την επιβίωση των πουλιών (βλ.Φωτογραφία 2)
4. ΚΠΕ Δραπετσώνας, Μάρτης 2005. Με τη συμμετοχή στο πρόγραμμα «Ζωή και αλιεία στο Σαρωνικό» οι μαθητές μαθήτριες προσέγγισαν το κομμάτι της πόλης που βρέχεται από θάλασσα και φιλοξενεί πουλιά τα οποία δεν τους ήταν γνωστά. Ταυτόχρονα έμαθαν για τις περιβαλλοντικές πιέσεις που δέχονται τα θαλάσσια οικοσυστήματα και τα συνέδεσαν με τη ζωή και τις ανάγκες των πουλιών.
5. Πάρνηθα, Απρίλης 2005. Κύρια δραστηριότητα στην Πάρνηθα ήταν να διαπιστώσουν τη σημασία ενός μεγάλου Εθνικού Δρυμού σε μικρή απόσταση από το αστικό κέντρο. Γνώρισαν τα διαφορετικά είδη βλάστησης ανάλογα με το υψόμετρο, ανίχνευσαν το έδαφος και τη χλωρίδα παρατήρησαν πουλιά μέσα από το κελάηδισμά τους αφού η άμεση παρατήρηση ήταν σχεδόν αδύνατη (βλ.φωτογραφία 3).
6. Βουρκάρι Μεγάρων, Μάιος 2005. Η επίσκεψη σε ένα μη προστατευόμενο υγρότοπο της Αττικής, έφερε τα παιδιά σε επαφή με τους κινδύνους που διατρέχει το περιβάλλον και κυρίως τα εύθραυστα υγροτοπικά οικοσυστήματα. Οι μαθητές/ τριες συμπλήρωσαν τροφικές αλυσίδας, ανίχνευσαν το έδαφος, κατέγραψαν τη βλάστηση και είχαν την ευκαιρία να παρατηρήσουν αρκετά ζευγάρια Ερωδιών. Η επίσκεψη στα Μέγαρα έγινε σε συνεργασία με το 9^ο Δημοτικό Σχολείο Μεγάρων που ασχολείται με τον υγρότοπο συστηματικά στα πλαίσια ΣΠΠΕ.
7. Λίμνη Στυμφαλία Μάιος 2005.

Φωτογραφία 2. Οι μαθητές/τριες κατασκευάζουν πήλινες φωλιές (Χελιδονίσματα ΕΟΕ 2005)

Φωτογραφία 3. Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας, ξενάγηση από τους υπεύθυνους του Δασαρχείου

Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων αυτής της κατηγορίας θα ήταν σκόπιμο να εντάξουμε και τις δραστηριότητες στα πλαίσια της γειτονιάς μέσα από τις οποίες τα παιδιά κατέγραψαν τα πουλιά, τις συμπεριφορές τους και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Σχολική Τάξη

Φυσικές επιστήμες : Βιολογία των πτηνών σύνδεση με τα κεφάλαια των Φυσικών : Μυϊκό, αναπνευστικό, κυκλοφορικό, ενέργεια. Χρησιμοποιήθηκαν ειδικά σχεδιασμένα φύλλα που να προσεγγίζουν τη μεθοδολογία των ενοτήτων.

Νεοελληνική Γλώσσα: Χρήση των ενοτήτων του βιβλίου(ο Καλογιάννος, ένας αητός περήφανος, παραλογές Δημοτικού τραγουδιού, Ένα πρόβλημα όπως το πάρεις, Οι γκιόνηδες, Ο κορυδαλλός, Τα πουλιά) αλλά ταυτόχρονα και κείμενα εκτός σχολικών βιβλίων όπως : Η φωλιά, (Λάγγερλεφ), αποσπάσματα από την *Αιολική Γή* (Η.Βενέζη) και τα βιβλία *Οι περιπέτειες του Ψαροχατούλη* (ΕΟΕ), *Ο Θεός αγαπά τα πουλιά* (Α.Βαρελά) (βλ.Φωτογραφία 4).

Οι μαθητές/τριες εκφράστηκαν γραπτά αποτυπώνοντας την πρώτη τους σχολική εφημερίδα με θέμα τα πουλιά, δημιούργησαν παραμύθια-που πρωταγωνιστούσαν πουλιά- και άλλα κείμενα (πχ ρεπορτάζ για τις επισκέψεις μας κλπ)

Φωτογραφία 4. «Πανηγυρική» ανάγνωση του βιβλίου της Α.Βαρελά «Ο Θεός αγαπά τα πουλιά»

Μαθηματικά: Ποσοτικοποίηση και περιγραφική στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων των παρατηρήσεών μας στην αυλή του σχολείου και τη γειτονιά

Κοινωνική αγωγή: Σύνδεση με τη σημασία προστασίας του περιβάλλοντος από τους νόμους και το σύνταγμα του Ελληνικού κράτους και ταυτόχρονα ζητήματα διεθνούς προστασίας των οικοτόπων καθώς και του ρόλου των εθελοντών (ατόμων και οργανώσεων).

Γεωγραφία: Η προσέγγιση των ηπείρων [Ευρώπη, Αφρική, Ασία (κυρίως Μ.Ανατολή)] έγινε με γνώμονα τα πουλιά και το μεταναστευτικό τους ταξίδι. Αποτυπώθηκαν χάρτες και προσεγγίστηκαν ποικίλα θέματα (γεωγραφικές δυσκολίες, ταχύτητες, χρόνοι, υποθέσεις συμπεράσματα για τις μεγάλες στροφές της πορείας τους κλπ)

Ταυτόχρονα πριν από κάθε επίσκεψη ήταν απαραίτητη η προσέγγισή της στον χάρτη ώστε να αποκωδικοποιηθούν οι πληροφορίες (δάσος, θάλασσα, είδη πουλιών που κατοικούν, βλάστηση, πανίδα κλπ).

Θρησκευτικά- Ιστορία : Τα πουλιά συνδέθηκαν με την παράδοση μας και τους μύθους. Με αφετηρία το μάθημα της γλώσσας συνδέθηκαν μύθοι (πχ της Αλκυόνας) με την παράδοση που είναι πλούσια σε απεικονίσεις πουλιών και με την σημασία τους στη χριστιανική εικονογραφία (επίσκεψη π.Στέφανου στην τάξη) και στα σύμβολα της Επανάστασης του '21 (Φιλική Εταιρεία, σημαία Κολοκοτρώνη, Φοίνικας-νόμισμα κλπ)

Αισθητική Αγωγή: Οι μαθητές/τριες από την αρχή εκφραστήκαν με ιδιαίτερο καλλιτεχνικό τρόπο πάνω στο θέμα των πουλιών. Έμαθαν να ζωγραφίζουν με απλά σχήματα (ελλείψεις) πουλιά, να κατασκευάζουν αχυρένιες φωλιές (βλ.Φωτογραφία 4), και με γυψόγαζες έφτιαξαν μάσκες για να δραματοποιήσουν στη συνέχεια τις συμπεριφορές των αγαπημένων τους πουλιών. Στα πλαίσια της καλλιτεχνικής έκφρασης προετοιμάστηκε (Woodland, 1999),

το θεατρικό έργο «Τα Πουλιά» (διασκευή από τους Ορνίθες του Αριστοφάνη).

Φωτογραφία 5. Οι μαθητές/τριες κατασκεύασαν διακοσμητικά (φωλιές με πουλιά) για το Πάσχα

5. ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Το πρόγραμμά μας από την αρχή εντάχθηκε στο εθνικό δίκτυο «Οι πράσινες γωνιές της γειτονιάς μου» της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης. Πρόθεσή μας αποτέλεσε η ανάγκη να διαμορφωθούν μέσα στο χώρο του σχολείου σημεία που να φανεί έμπρακτα η διάθεση των μαθητών/τριών να βοηθήσουν τα πουλιά. Τελικός μας στόχος ήταν να γενικευτούν οι δράσεις μας και στη γειτονιά με πρωτοβουλία των ίδιων των μαθητών/τριών.

Για το λόγο αυτό τα παιδιά έμαθαν να κατασκευάζουν ταΐστρες με τρεις διαφορετικούς τρόπους που τις τοποθέτησαν το χειμώνα σε διάφορα σημεία του σχολείου. Ταυτόχρονα, καθημερινά στα διαλείμματα ρίχναμε ψίχουλα και σπόρους στην αυλή του σχολείου. Η τελευταία μέθοδος αν και λιγότερο προτεινόμενη από τις δημοσιευμένες πρακτικές, ήταν η πιο αποτελεσματική αφού κατάφερε να προσελκύσει πλήθος πουλιών διαφόρων ειδών.

Στην αυλή μας τοποθετήσαμε επίσης φωλιές ξύλινες για την προσέλκυση των άστεγων πουλιών της πόλης. (βλ.φωτογραφία 6)

Φωτογραφία 6. Οι πρωτότυπες και πολύχρωμες φωλιές μας μπροστά στη «γωνιά των πουλιών»

Στο τέλος της Άνοιξης, τοποθετήσαμε στην αυλή ποτίστρες για να βρίσκουν πιο εύκολα τα πουλιά λίγη δροσιά αντιλαμβανόμενοι τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα πουλιά σε μια αφιλόξενη -για κάθε τι μή ανθρώπινο- πόλη.

Στις δράσεις μας πρέπει να τοποθετήσουμε μια μικρή προσπάθεια για δεντροφύτευση καθώς τα περισσότερα παρτέρια ήταν ήδη φυτευμένα, ενώ σε κάποια άλλα, που αντιμετωπίζαν κάθε χρόνο τη

βαρβαρότητα των παιδιών που μαζεύονταν στο σχολείο το απόγευμα, αποφύγαμε να θυσιάσουμε τα φυτά.

Οι μαθητές μας, με έκπληξη, αντίκρυσαν μετά το Πάσχα το πέρα από κάθε λογική κλάδεμα των δύο μεγάλων δέντρων του σχολείου (ευκάλυπτος, ελιά) όπου κυριολεκτικά απογυμνώθηκαν μέσα στην άνοιξη μη αφήνοντας τα πουλιά να κουρνιαξουν ή να φτιάξουν τις φωλιές τους. Γι' αυτό το λόγο απέστειλαν στο Δήμαρχο του Αιγιάλεω μια επιστολή διαμαρτυρίας με τις υπογραφές τους.

Από το χειμώνα οι μαθητές μας προετοίμασαν τις ξύλινες φωλιές τους που τοποθέτησαν στα δέντρα της πίσω αυλής. Ταυτόχρονα με τη συμμετοχή στα χελιδονίσματα της ΕΟΕ έμαθαν να κατασκευάζουν χελιδονοφωλιές από πηλό που τοποθέτησαν στα μπαλκόνια και τις ταράτσες τους, υλοποιώντας έτσι ένα γενικότερο στόχο μας να απλωθεί το πρόγραμμα μας στην καθημερινή τους ζωή. Σε αυτή την κατεύθυνση συγκινητική ήταν η προσπάθεια των παιδιών να φροντίσουν με διάφορα μέσα τη σίτιση των πουλιών τις κρύες μέρες του χειμώνα ρίχνοντας ψίχουλα, σπόρους ή κατασκευάζοντας ένα μικρό γεύμα για τα πουλιά όπως τους είχαμε μάθει στην τάξη.

Μια επιπλέον δράση των μαθητών ήταν η επιστολή που απέστειλαν στο ΕΚΒΥ για τη σωτηρία του Βουρκαρίου Μεγάρων ενός μοναδικού υγρότοπου στην δυτική Αττική που φιλοξενεί δίπλα στην πόλη ένα μεγάλο πλήθος πουλιών. Οι μαθητές επισκέφθηκαν το χώρο (17/5/2005) και ενημερώθηκαν από τους μαθητές/τριες και τους εκπαιδευτικούς του 9^{ου} ΔΣ Μεγάρων για το βιότοπο και τη σημασία του, ασχολήθηκαν με εργασίες παρατήρησης και καταγραφής και τέλος συζήτησαν για τη σημασία του υγροτόπου. Κατά την επάνοδο στο σχολείο αναζήτησαν τρόπους παρέμβασης για την ανακήρυξη του χώρου σε προστατευόμενη περιοχή.

Η δράση μας για φιλικές αυλές για τα πουλιά μαζί με την επιστολή στο Δήμαρχο προβλήθηκαν στην ημερίδα που διοργάνωσε το τμήμα Περιβάλλοντικής Εκπαίδευσης της Δ/νσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Γ' Αθήνας σε συνεργασία με το Δήμο Αιγιάλεω και το ΤΕΙ Αθήνας με θέμα «Περιβάλλον και Υγεία» στα ΤΕΙ Αθηνών

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς οι μαθητές και οι μαθήτριες διοργάνωσαν μια θεατρική παράσταση βασισμένη στους Όρνιθες του Αριστοφάνη και προέβαλλαν το ΠΠΕ με παιγνιώδεις δραστηριότητες για 4 συνεχόμενες ημέρες στους άλλους μαθητές του σχολείου μας αλλά και των άλλων σχολείων του Αιγιάλεω που μας επισκέφθηκαν.

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η αξιολόγηση του ΠΠΕ «Τα πουλιά επιστρέφουν στο άστυ» ήταν συνεχής και αποτέλεσε την αναγκαία ανατροφοδότηση για να γνωρίζουμε το επίπεδο επίτευξης των στόχων μας (Πυροβέτση, Μ. 2004).

Κατά την εκκίνηση του προγράμματος, χρησιμοποιώντας ακτινοδιάγραμμα αντιληφθήκαμε τις αναζητήσεις των μαθητών μας σχετικά με το θέμα καθώς και το επίπεδο των γνώσεων και των στάσεων τους αναφορικά με το θέμα.

Στη συνέχεια και για κάθε ενότητα ή δραστηριότητα ετοιμάζαμε φύλλα εργασίας τέτοια ώστε να βοηθάμε την κατανόηση του θέματος αλλά ταυτόχρονα να μπορούμε από την ανάγνωσή τους να αντιληφθούμε την κατανόηση του θέματος, το ενδιαφέρον και το βαθμό δυσκολίας των μαθητών/τριών.

Κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος η διαδικασία αξιολόγησης έλαβε τις εξής μορφές:

- τη μορφή συνθετικών εργασιών. Οι μαθητές/τριες αποφάσισαν να προβάλλουν το πρόγραμμα και όσα είχαμε μάθει μέσα απ' αυτό με τον εξής τρόπο: δημιούργησαν μακέτες και ενημερωτικές αφίσες που αποτύπωναν διάφορες ενότητες (τα πουλιά της πόλης, οι κίνδυνοι για τα πουλιά, τρόποι βοήθειας για τα πουλιά, κουίζ-φωτεινός παντογνώστης, μετανάστευση, τα μέρη του πουλιού). Ταυτόχρονα οι μαθητές/τριες έστησαν και έπαιζαν παιχνίδια (με τα οποία είχαμε ασχοληθεί όλη τη χρονιά και ήταν γνωστά σε αυτά). Αυτός θεωρήθηκε ο καλύτερος τρόπος

σύνδεσης των επιμέρους, αλλά και αξιολόγησης από τη μεριά μας του επιπέδου κατανόησης του ΠΠΕ σε όλους τους στόχους που αρχικά είχαμε θέσει..

- τη μορφή ερωτηματολογίου στο οποίο προσπαθήσαμε να αναγνωρίσουμε το βαθμό κατανόησης του θέματος και των στάσεων που υιοθετούν απέναντι στα πουλιά και το περιβάλλον. Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι αποκαλυπτικά των διαστάσεων του προγράμματος.

6.1 Συμπεράσματα Ποσοτικής έρευνας αξιολόγησης προγράμματος

Στην έρευνα συμμετείχαν 15 μαθητές/τριες. Συγκεκριμένα 7 κορίτσια και 8 αγόρια.

Το 93% των μαθητών/τριών συμμετείχε στο πρόγραμμα επειδή το ήθελε και ένας μαθητής απλά δεν απάντησε τη συγκεκριμένη ερώτηση.

Οι δραστηριότητες κστη σχολική τάξη θεωρούνται κατά 67% τέλειες και κατά 27 % πολύ καλές (βλ Πίνακα 1):

	Κορίτσια	Αγόρια	Σύνολο
Τέλειες	100%	38%	67%
Πολύ καλές	0%	50%	27%
Καλές	0%	0%	0%
Μέτριες	0%	13%	7%
Αθλιές	0%	0%	0%

Πίνακας 1. Απόψεις για τις δραστηριότητες της τάξης

Τα δύο βιβλία που διαβάσαμε στα πλαίσια του γλωσσικού μαθήματος (Α.Βαρελά, «Ο Θεός αγαπά τα πουλιά», ΕΟΕ «Οι περιπέτειες του Ψαροχαφτούλη») οι μαθητές/ τριες τα βρήκαν σε ποσοστό 47% εκπληκτικά και σε 47% ενδιαφέροντα. Ένας μόνο μαθητής τα βρήκε βαρετά.

Οι μαθητές συμμετείχαν στην επιπλέον ώρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κατά 73% (το 57% των κοριτσιών και το 88% των αγοριών)

Σε ποσοστό 73% θεωρούν τέλειες τις δραστηριότητες που πραγματοποίησαν κατά την επιπλέον ώρα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (βλ Πίνακα 2)

	Κορίτσια	Αγόρια	Σύνολο
Τέλειες	100%	57%	73%
Πολύ καλές	0%	29%	18%
Καλές	0%	0%	0%
Μέτριες	0%	0%	0%
Αθλιές	0%	14%	9%

Πίνακας 2. Απόψεις για την ώρα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

6.2 Διαμόρφωση Στάσεων

Οι στάσεις που διαμόρφωσαν τα παιδιά και η διάθεσή τους να συνεχίσουν και στο μέλλον είναι ενδεικτικά:

- Το 87% των παιδιών το χειμώνα έριχνε τροφή στα πουλιά. Ένα 40% έφτιαξε ταΐστρα, ενώ η μεγάλη πλειοψηφία (67%) θα κατασκευάσει τον επόμενο χρόνο. Το 80% (100% των κοριτσιών , 63% των αγοριών) πιστεύει ότι θα ρίχνει κάθε χειμώνα τροφή στα πουλιά (ψίχουλα, σπόρους κλπ)

- Το 40% (57% των κοριτσιών, 25% των αγοριών) έφτιαξε ξύλινη φωλιά, ενώ οι υπόλοιποι πιστεύουν ότι θα φτιάξουν τον επόμενο χρόνο.
- Οι μαθητές έφτιαξαν, στην εκδήλωση της ΕΟΕ «Χελιδονίσματα», πηλινες φωλιές για τα χελιδόνια. Η επίσκεψη αυτή αποτέλεσε την εκδρομή που οι περισσότεροι μαθητές αξιολόγησαν ως την πιο πετυχημένη εκδρομή (ποσοστό 40%, έναντι 20% της εκδρομής στην Πάρνηθα). Τις φωλιές που έφτιαξαν τις τοποθέτησαν στην αυλή ή το μπαλκόνι μόλις το 27% των μαθητών/τριών, ενώ ένα αντίστοιχο ποσοστό θα το πραγματοποιούσε σύντομα.

Στα γενικότερα ζητήματα στάσεων αξίζει να αναφέρουμε ότι το 80% των μαθητών/τριών λυπούνται να βλέπουν τα πουλιά στα κλουβιά.

- Αν και δεν αποτέλεσε ούτε εμφανή, ούτε υπόγειο στόχο του ΠΠΕ η δημιουργία προτύπων (προς μίμηση ή αποφυγή) σε ερώτηση αν θα ήθελαν να γίνουν κυνηγοί μόνο ένας μαθητής απάντησε θετικά και 14 αρνητικά. Αντίθετα το 60% (71% των κοριτσιών, 50% των αγοριών) θα ήθελαν να γίνουν παρατηρητές πουλιών.
- Αντίστοιχα το 80% θα ήθελε να συνεχίσει να μαθαίνει για τα πουλιά. Το 60% θα ήθελε να γίνει μέλος μιας περιβαλλοντικής οργάνωσης.
- Αναφορικά με το ΠΠΕ, το 87% δήλωσε ότι θα συμμετείχε σε ένα ΣΠΠΕ στο γυμνάσιο.

Με ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου ανιχνεύσαμε βασικά στοιχεία γνώσεων γύρω από τα πουλιά (αναγνώριση πουλιών, κίνδυνοι, βασικές γνώσεις). Οι απόψεις τους παρουσιάζουν κοινά στοιχεία με πιο συστηματικές έρευνες (Μπαγιάτη, 2002). Από την ανάλυση των απαντήσεων καταλήξαμε στα εξής:

- Σε ποσοστό 67% γνώριζαν τους διάφορους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα πουλιά στην πόλη. Ποσοστό που μεταβάλλεται στους κινδύνους της εξοχής (40%).
- Η συντριπτική πλειοψηφία (93%) γνωρίζουν για την προσαρμογή των πουλιών στους βιοτόπους που ζουν.
- Σε ποσοστό 53% γνωρίζουν γενικά θέματα απειλούμενων προς εξαφάνιση πτηνών.
- Σε επίπεδο παρατήρησης οι μαθητές μπορούσαν να αναγνωρίσουν 4 μάλλον δύσκολα πουλιά (Σπίνο, Φλώρο, Καρβουνιάρη, Μαυροσκούφη) σε ποσοστό 35% (ποσοστό που είναι μεγαλύτερο (έφτανε στο 50%) στους μαθητές που παρακολουθούσαν την ώρα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης κάθε εβδομάδα). Το ποσοστό αυξήθηκε κατακόρυφα τις επόμενες ημέρες αφού είχαμε τη δυνατότητα να ξαναδούμε με παιγνιώδη τρόπο 30 περίπου διαφορετικά είδη πουλιών της πόλης.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Το ΣΠΠΕ «Τα πουλιά επιστρέφουν στο άστυ» αποτέλεσε μια ευκαιρία για τους μαθητές να αντιμετωπίσουν το σχολείο διαφορετικά. Μέσα από τις αξιολογητικές διαδικασίες και την καθημερινή επαφή μαζί τους μπορούμε να πούμε ότι οι στόχοι που τέθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος εκπληρώθηκαν στο μεγαλύτερο βαθμό για τη μεγάλη πλειοψηφία των παιδιών. Όπως φαίνεται από τα γραπτά των ίδιων των παιδιών η στάση τους απέναντι στο περιβάλλον και τα πουλιά είναι εξόχως θετική.

Οι μαθητές ευαισθητοποιήθηκαν θετικά γεγονός που φαίνεται στις απαντήσεις του ερωτηματολογίου όσο και από γεγονότα που δεν είχαν άμεση συνάρτηση με το πρόγραμμα (πχ. εκστρατεία τον Απρίλη για μια καθαρή αυλή με παιχνίδια, αφίσες, διαγωνισμό κλπ, διαμόρφωση και καθαρισμός του κήπου στα πλαίσια της Παγκόσμιας ημέρας περιβάλλοντος).

Ο αντίκτυπος του ΠΠΕ στην τοπική κοινωνία ήταν αντίστοιχος των επάλληλων κύκλων του σχεδιασμού του. Με άλλα λόγια το ενδιαφέρον μας επικεντρώθηκε στο να ταράξουμε τα νερά του σχολικού περιβάλλοντος, (μαθητές τάξης ΠΠΕ, μαθητές σχολείου, δάσκαλοι/ες, σύλλογος γονέων) και στη συνέχεια της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας (κυρίως μέσα από τους φορείς και τις οικογένειες των μαθητών).

Η προσέγγιση της τοπικής κοινωνίας έγινε από την αρχή με την αναζήτηση στηριγμάτων από τους φορείς της πόλης για την υλοποίηση του προγράμματος και κορυφώθηκε με την τελική εκδήλωση που πραγματοποίησαν οι μαθητές μας και άνοιξαν το σχολείο στους κατοίκους της περιοχής παρουσιάζοντας τους τη δουλειά τους.

Ενδεικτικό του κλίματος ενεργοποίησης και συμμετοχής ήταν η πρωτοβουλία των μαθητών/τριών του ΠΠΕ να μαζέψουν χρήματα, φάρμακα και παλιές εφημερίδες και να τα αποστείλουν στο ΕΚΠΑΖ. Ανέλπιστα δεχόμασταν καθημερινά την προσφορά μεγάλου αριθμού γονέων, δασκάλων και μαθητών/τριών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Φλογαΐτη, Ε. (1993). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, 1993, Ελληνικά Γράμματα, 1998.
2. Μπαγιάτη, Ε. (2002). *Διερεύνηση εναλλακτικών αντιλήψεων μαθητών της Στ' τάξης δημοτικών σχολείων γύρω από τις τροφικές αλυσίδες και της ικανότητάς τους να κατανοούν σχετικά περιβαλλοντικά προβλήματα*. Ρέθυμνο. Π.Τ.Δ.Ε. Σχολή Επιστημών της Αγωγής. Πανεπιστήμιο Κρήτης.
3. Φλουρής, Γ. (2000). *Η αρχιτεκτονική της διδασκαλίας και η διαδικασία της μάθησης*. Αθήνα: Γρηγόρη.
4. Χρυσοφίδης Κ (1994): *Βιοματική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία (Η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο)*, Εκδόσεις Gutenberg
5. Frey K., (1986). *Η μέθοδος project*, Μετάφραση Κ Μάλλιου, εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσ/κη
6. Wooland, B. (1999). *Η διδασκαλία του Δράματος στο Δημοτικό Σχολείο*(μετάφρ. Ελένη Ι. Κανήρα). Αθήνα:Ελληνικά Γράμματα.
7. Πυροβέτση, Μ. (2004). «*Αρχές και στόχοι στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*», περιοδικό της ΠΕΕΚΠΕ για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τεύχος 32, σελ. 5-8.